

PSYCHEDELIC FREAK OUT

In Haight-Ashbury, de geboorteplek van de hippies, gonst het inmiddels van bedrijvigheid. Het huisorkest van de subcultuur The Grateful Dead betreft er zijn hoofdkwartier. Niet alleen The Grateful Dead huist met alle leden en entourage samen, ook andere bands doen dit in San Francisco. Het drukt de kosten, bevordert de chemie binnen de groep en zorgt ervoor dat er altijd wel wat te beleven valt. In de wijk openen Jay en Ron Thelin (ook bekend van *The San Francisco Oracle*) een bijzondere boetiek en slijten er lsd (tot 5 oktober 1966 nog volstrekt legaal), oosterse religieboeken, psychedelische poëzie, wierook ... Het hoeft geen betoog dat de locatie snel uitgroeit tot het favoriete ontmoetingscentrum van de hippies. Helaas, wanneer Ronald Reagan in november wordt verkozen tot gouverneur van Californië komt aan het sprookje abrupt een einde. Reagan houdt grote kuis en de verkoop van *The love book* van Lenore Kandel doet de boetiek de das om. Volgens de autoriteiten zondigt het boek tegen de wet die verkoop en verspreiding van obsceniteiten verbiedt. Het zou pure porno zijn en bovendien heiligschennis plegen door religie aan seks te koppelen. De twee eigenaars worden gearresteerd en het boek wordt een collector's item en freakbestseller. Over bestsellers gesproken, mocht je je afvragen waar J.K. Rowling allicht de inspiratie voor Harry Potter haalde ... wel, in Haight-Ashbury is er eind jaren 1960 een geheime school. Het enige wat de buitenwereld ervan weet is dat je er slechts zes dagen les kan volgen, geen dag meer of minder. Om de zes dagen vertrekt er een schoolbus vanaf eenzelfde punt in het Panhandlepark en brengt de kandidaat-leerlingen naar een oud victoriaans huis waar ze onderwezen worden door tovenaars,

handlezers, sjamanen en spiritualisten. Het is een tot de verbeelding sprekend initiatief.

Crazy concerten, wiet en speed ...

De wijk krijgt ook het bezoek van de pionier van de experimentele muziek, de West-Duitser Karlheinz Stockhausen wiens visionaire, percussieve, agressieve elektronische presynthesisercomposities begin jaren 1960 de wereld veroveren. Hij doceert er avant-gardemuziek en wisselt er ervaringen uit met de psychedelische groepen. Dit alles zal resulteren in Stockhausens psychedelische en anarchistische referentiewerk: het 113 minuten durende *Hymnen*. In dit stuk haalt hij vóór Jimi Hendrix, The Sex Pistols, Serge Gainsbourg en Nico het nationale volkslied door de mangel: hij verscheurt 'Das Lied der Deutschen'. Het hele land gruwet.

Nog in San Francisco organiseert ene Bill Graham een benefietconcert ten voordele van de leden van de Mime Troupe die opgepakt waren wegens publiekelijke obsceniteiten. De plaats van het gebeuren is de Calliope Warehouse Loft, de hoofdattractie is Jefferson Airplane. Inkomprijzen variëren van gratis (voor werklozen) tot 'een kleine bijdrage'. De opkomst is groot. In de zaal spelen zich nooit geziene tafereelen af. De muren zijn bedekt met witte beddenlakens, er is limonade met lsd voor iedereen. Aan artificiële ranken is fruit opgehangen, plukklaar. De sfeer is wonderbaarlijk, de ervaring uniek en absoluut voor herhaling vatbaar. Graham voelt zich gesterkt in zijn ondernemingszin en zijn volgende zet is nog spectaculairder. Op 21, 22 en 23 januari 1966 organiseert hij in de Longshoremens Hall, San Francisco, de ultieme 'happening', de moeder van alle dansfeesten: het Trips Festival. Naast optredens van de hipste rockbands is er ook theater, poëzie, een in stroboscooplicht opgevoerde trampolineact en 'the unexpected'. De zaal wordt omgetoverd tot een magisch danspaleis. Op de muren worden films geprojecteerd, dondermachines, blacklights en decibels dompelen de bezoekers onder in een fantastische roes. Er

wordt gedanst in de gekste vermommingen, met Venetiaanse maskers, naakt op wat bodypaint na, in ruimtepakken, in aluminiumfolie. Het Trips Festival schrijft geschiedenis. Tom Wolfe zal de gebeurtenis omschrijven als het moment waarop de popcultuur geboren wordt.

Drugs spelen bij dit alles een prominente rol, maar dat is niet nieuw, eerder al hadden drugs de muzieksce­ne beïnvloed en herschapen. Cannabis (codewoorden: ‘Mary Jane’ of ‘tea’) was het favoriete middel van vooroorlogse jazzhelden als Louis Armstrong en Count Basie. Morfine was populair bij Charly Parker en Miles Davis. De Britse r&b- en beatgroepen gebruiken amfetamines. Nieuw is wel dat er in de Verenigde Staten voor het eerst hallucinerende midde­len gebruikt worden om het bewustzijn van een bevolkingsgroep op te krikken, te verbreden, om artistieke paden te verkennen die niemand eerder betrad.

Terug naar Bill Graham. De man palmt de Fillmoreconcertzaal in en runt die met harde hand, hij is een zakenman en doet niets om dat te verbloemen. Integendeel. Graham ziet snel in dat alleen lokale bands de affiche niet kunnen vullen en hij begint groepen uit het concurrerende Los Angeles en acts uit New York te boeken. Nico & The Velvet Underground laten in mei drie dagen de Fillmore vollopen in het kader van Andy Warhols show *Exploding Plastic Inevitable*. Ook de voorhoede van de Britse rock komt in de Fillmore aan bod. Tussen de bands door smaakt het publiek optredens van dichters en stand-up-comedians als Allen Ginsberg en Lenny Bruce. In januari 1967 zal Graham de Fillmore inruilen voor een nieuwe locatie: de Fillmore West. In maart 1968 zal hij in New York de Fillmore East openen.

Fuck you!

Zeshonderd kilometer zuidwaarts aan de westkust in Los Angeles op de Sunset Strip maakt de in 1964 door Elmer Valentine en vennoten opgerichte club Whisky a Go Go furore. The Doors zijn er huis-

band tot Jim Morrison het epos 'The end' toevoegt aan hun liveset, inclusief de zin 'Mother? I want to FUCK you!'. Ze worden meteen de deur gewezen. Eerder werden The Mothers ook al buitengezet nadat Frank Zappa het f-woord *on stage* had gelanceerd.

Met de opkomst van de grote concertzalen, de rockbands en de lichtshows verschijnen ook de psychedelische concertposters. Geïnspireerd op zowel de art nouveau van Henri de Toulouse-Lautrec als wildwestaffiches en oude cartoons van Walt Disney bootsen ze het effect van lsd en de sound van de San Francisco bands na op papier. Dat de handgetekende lettertypes vaak onleesbaar zijn is bijzaak. Wes Wilson, die in bezit is van een eigen drukkerij, is de kunstenaar van dienst. Al snel worden de posters gegeerde kleinoden bij de hippies die er graag hun kamers mee behangen. Posterart wordt een nieuwe kunstvorm die in 1969 officieel zal erkend worden op het moment dat het werk van Wes Wilson onder de noemer 'psychedelic art' in het Museum of Modern Art in New York wordt opgenomen. Ook in Groot-Brittannië wordt aan posterart gedaan door Haplash and the Coloured Coat (het duo Nigel Waymouth en Michael English) en in Nederland door Simon Posthuma en Marijke Kroger, zijnde The Fool.

Als de vormgever zo ver gaat dat hij optische illusies creëert spreken we van opart (optische kunst), kinetische of perceptuele kunst. De grafische vormgevers komen op de proppen met de inventiefste logo's en pictogrammen, het publiek amuseert zich rot. Met de clubs en concertzalen, de posterart en de debuutplaten van Jefferson Airplane, The Mothers of Invention en Buffalo Springfield is het plaatje compleet. De psychedelische rock is klaar om door het aardoppervlak te breken. San Francisco, Los Angeles en New York worden het nieuwe Liverpool en Londen. *Time Magazine* besluit dat *swinging* Londen zijn tijd gehad heeft.

Jezus!

Maar dat geldt niet voor The Beatles. In augustus staan de heren zowel in het VK al in de VS op nummer 1 met hun album *Revolver*,

wat John Lennon de uitspraak ontlokt dat zij nu populairder zijn dan Jezus. Verontwaardiging alom, vooral in het zuiden van Amerika. Terwijl er elders in de VS jongeren betogen tegen oorlog en racisme komen daar mensen tegen The Beatles op straat. De Ku Klux Klan organiseert piketten voor de ingang van zalen waar ze optreden en houdt vreugdevuren waarbij Beatlesplaten worden verbrand. Wat George Harrison laconiek doet opmerken dat ze die dan toch eerst hebben gekocht. Het Vaticaan, dat zich graag onledig houdt met het volgen van wat er reilt en zeilt in de wereld van pop en rock (en in 1958 al Brigitte Bardot tot 'vrouw van Satan' had uitgeroepen), ziet er dit keer geen graten in en vergeeft 'de wat ongelukkige uitspraak' van John Lennon. Oef.

Psychedelische rock

De stroperige en nonsensicale teksten van de oude hitparadepop zijn eens en voorgoed out. Rockteksten worden realistischer, relevanter, poëtischer, ze gaan geen taboes uit de weg, zijn politiek en sociaal geëngageerd, beschrijven psychische vervoering, al dan niet gecodeerde drugervaringen, geweld, verzet en seks. De composities zelf zijn harmonisch beïnvloed door oosterse muziek, incarneren dissonantie en overstijgen de drieminutenpopbarrière. Geen typische songstructuren meer, maar instrumentale stukken en vrije ritmiek. Geen obligate dansbare ritmes, maar *freak-out* grooves, invloeden van wereldmuziek, blues, soul, folk ... Met gitaren die door effectpedalen worden gestuurd en versterkt door torenhoge *amps*. Decibels, feedback en solo's worden belangrijke troeven die live eindeloos worden uitgeput en *gedigd*. In de studio worden banden al eens omgekeerd afgespeeld en wordt er eindeloos geëxperimenteerd. Luister maar naar 'Itchycoo park' van The Small Faces. Als een journalist leadzanger Steve Marriott vraagt hoe ze dat bevreemdende effect hebben verkregen, antwoordt hij laconiek: '*I pissed on the tapes.*' En zo belandt hij meteen op de zwarte lijst van de BBC. De tijd van de soloartiesten loopt ten einde, groepen nemen

de fakkel over, zij zijn met meer en dus ook luider. De geliefde rock-bezetting bestaat uit het infernale trio elektrische gitaar/bas/drums waarbij minstens een van de bespelers ook de leadvocals verzorgt. Deze basis wordt vaak aangevuld met Hammondorgel en Wurlitzerpiano en occasioneel blazers. Her en der duikt er al eens een (elektrisch versterkte) viool op. Klassiek geschoolde muzikanten laten hun haar groeien en dompelen zich in een bad van rock, ook dat is een primeur.

Naargelang de herkomst verschilt de sound van de psychedelische rockbands. Zo is er een duidelijk verschil tussen de (commerciëlere) bands van Los Angeles die beschikken over de beste opnamestudio's en de groepen uit San Francisco die het meer van de liveconcerten moeten hebben. Maar niet iedereen is even enthousiast over de psychedelische inkleding van de nieuwe muziek. The Band uit New York bijvoorbeeld – compagnons van Bob Dylan – is *down to earth*. Als zij uitgenodigd worden om in de Fillmore op te treden, vragen ze beleefd aan Bill Graham of de lichtshow tot een minimum kan herleid worden zodat het publiek kan focussen op de songs en de teksten. Ook popartkunstenaar Andy Warhol die soepblikken tot kunst verheft, is een buitenbeentje. Zijn rockband, The Velvet Underground, bedient zich wel van een psychedelische lichtshow, maar teksten, muziek en uitstraling zijn alles behalve *love & peace*. De biseksuele frontman Lou Reed, met een verleden als psychiatrisch patiënt, heeft een hekel aan hippiemuziek en dat klinkt door in de rauwe teksten. De groep kleedt zich uniseks in het zwart, inclusief zonnebrillen. Ze hebben het expliciet over agressie en drugs. Niet over hallucinerende middelen, wel over heroïne en amfetamines. Ook The Doors uit L.A. stoppen geweld en doodslag in hun teksten en belichten de slapeloze nachtkant van de psychedelica. Als zij of The Velvet Underground live overgaan tot ellenlange instrumentale passages dan valt het publiek niet in een roes zoals bij The Grateful Dead, maar voelt het zich met de minuut ongemakkelijker omdat er plots iets gevaarlijks kan gebeuren.